

Fikret BABAYEV*

Sayın Başkan, değerli katılımcılar!

Öncelikle belirtmek isterim ki, bugün bu faaliyete iştirak etmek ve sizlerle bir arada bulunmak benim için büyük bir mutluluktur. Bu toplantıya ve şahsıma gösterilen büyük ilgi sebebiyle sizlere en samimi ve kalpten teşekkürlerimi arz ederim.

Türkiye'yi bizler her zaman kardeş bir ülke olarak kabul ediyoruz. Benim buraya geleceğim belli olduğunda Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin başkanı, hakimleri, ayrıca diğer bütün çalışanları benden kendilerinin en samimi selamlarını ve konferansın verimli bir şekilde geçmesine ilişkin arzularını sizlere ulaştırmamı istediler.

Anayasal denetim (Anayasa yargısı) ideali günümüzde artık çağdaş değerlerin hakim olduğu demokratik ve hukuk devletlerinin olmazsa olmaz unsurlarından birine dönüşmüş bulunmaktadır.

Demokrasi, hukuk devleti ve insan haklarının korunması, sivil toplumun gelişmesine yönelik, kendi aralarında bağlantılı üç idealdir.

Aslına bakılırsa Anayasal denetim idealinin temelinde bulunan anlayış da bilhassa bu ideallerin gerçekleştirilmesine yöneliktir.

Anayasal denetim idealinin temelinde yer alan esas ideallerden biri de devletin bütün sınırları dahilindeki toplumsal münasebetlerin bütün çeşitlerinin yerine getirdiği faaliyetlerde Anayasa'nın üstünlüğünün müdafaası ve onun kesintisiz olarak uygulanmasının temin edilmesi, yani Anayasaya uygunluğun (anayasallığın) hukuki açıdan sağlanmasıdır.

Bilhassa bütün bunlar sebebiyle, Anayasa Mahkemesi'nin mevcudiyeti ve faaliyetleri, devlet sisteminin demokratikleştirilmesinin,

---

* Azerbaycan Anayasa Mahkemesi Başkanı

insan haklarının korunmasının ve hukukun üstünlüğünün temin edilmesinin vazgeçilmez mekanizmalarından biri olarak kabul edilir.

Komünist rejimlerinin çöküşü ile Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nin sınırları içinde kurulan yeni demokratik devletlerde hayata geçirilen reformlar çerçevesinde yetkileri (yetkileri) birbirinden belli derecelerde farklı Anayasa Mahkemeleri tesis edilmiştir.

Azerbaycan bu sahadaki reformlarda önde gitmekte olup, Anayasa Mahkemesi ülkemizde 1998 yılından itibaren resmen faaliyete başlamıştır.

2002 yılında Anayasamızda yapılan değişikliklerle Anayasa Mahkemesi'nin yetkileri ve mahkemeye müracaat hakkına sahip olanların sayısı da artırılmıştır.

Genellikle, Anayasal denetim idealinin gelişmesinin çağdaş eğilimleri temel olarak iki önemli istikamet üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bunlardan birincisi, Anayasal denetim sistemine dahil olan sözleşmelerin etki dairesinin genişlemesi, yani, denetimin anayasal kurumların bütün karar ve hareketlerini ihata etmesi.

İkincisi ise, Anayasal denetim organlarına müracaat hakkına sahip olan yapıların sayısının genişlemesi, yani, bütün anayasal birimlerin, ilk sırada ise vatandaşların bu tür haklara sahip olanlara dahil edilmesidir.

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin aslında çok kısa bir müddeti kapsayan 9 yıllık faaliyet dönemine bakıldığında, mahkemenin faaliyetlerinin her iki önemli eğilime de uygun şekilde inkişaf ettiği ortaya çıkmaktadır.

Bilhassa da 2002 yılındaki referandumdan sonra Anayasa'da yapılmış olan değişiklikler büyük öneme haiz olmuş ve mahkeme faaliyetlerinin kalite bakımından yeni bir döneme adım atmasına sebep olmuştur.

Bugün Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Anayasa Mahkemesi geniş yetki dairesine sahip bir Anayasal denetim organıdır.

Bu organın yargılama yetkisine normatif hukuki sözleşmelerin en geniş anlamdaki hükümleri de dahildir.

Bu ise Anayasal denetimi bütün kanun sisteminde hayata geçirmek, Anayasa ve kanun normlarının tefsiri vasıtasıyla hukuki

inkışafın ve uygulamalı tecrübenin yönlendirilmesi olarak önemli yetkilerin kazanımı demektir.

Anayasa ıslahatlarından sonra Mahkemeye müracaat etme hukukuna malik yapıların kapması da önemli şekilde genişlemiştir.

Bu değişikliklerden sonra 08 Ocak 2004 tarihinde «Anayasa Mahkemesi hakkındaki» yeni Kanunun yürürlüğe girmesi ile Azerbaycan'da ilk defa olarak Anayasa şikayet kurumu uygulamaya konulmuş, böylece Ombudsman'a ve mahkemelere, Anayasa Mahkemesine müstakil olarak müracaat etme imkanı tanınmıştır.

Vatandaşların doğrudan doğruya müracaatları itibariyle aldığımız kararların sayısı gün geçtikçe artarak mahkemenin temel iş yükünü teşkil etmeye başlamıştır.

Biz kendi faaliyetlerimizi yürütürken diğer ülkelerin mahkemeleri ile de yakın ilişkiler kurulmasına gayret ediyoruz.

Kardeş Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa Mahkemesinin artık yarım yüzyıla yaklaşmış bulunan büyük ve kıymetli tecrübesi de bizim için oldukça değerlidir.

Biliyoruz ki, Türkiye Anayasa Mahkemesi yürüttüğü faaliyetlerle Türkiye'de hukuki, demokratik, sosyal ve laik bir dünya devletinin inşası yolunda elde edilmiş büyük başarılarla imza atmıştır.

Türkiye Anayasa Mahkemesinin cumhuriyetin toplumsal ve siyasi hayatındaki, ayrıca muhakeme ve hukuk sistemindeki rolü ve yeri, ülkenizde istikrarla devam eden demokratikleşme süreci, sivil toplum örgütlenmesi, hukukun üstünlüğünün ve siyasi çoğulculuğun hayata geçirilmesi, insan ve vatandaşlık hak ve özgürlüklerinin en verimli şekilde temin edilmesi konusundaki hizmetleri örnek kabul edilebilecek seviyededir.

Türkiye Anayasa Mahkemesinin hukuk devleti, demokratik siyasi rejim, laiklik ve sosyal devlet gibi mühim temel meseleler üzerinde yarattığı ve artık sabitleşmiş ilkeleri de oldukça önemlidir.

Modern Anayasaların en karakteristik özelliği, tesis ettiği bütün kurumlar için hukuka uygun ve bağlı, demokratik bir hukuk devleti modelini amaç edinmesidir.

Bu modelde bütün siyasi görüşler özgür ve serbest bir şekilde ifade edilmeli, insan hakları teminat altına alınmalı, mahkemenin

bağımsızlığı temin edilmeli, egemenlik adil olarak bölüştürülmeli ve nihayet, uluslararası hukuk aktif şekilde incelenmelidir.

Bu manada günümüzde Anayasa Mahkemelerinin üzerine düşen önemli vazifelerden biri de Anayasanın mütemadiyen inkişaf ettirilmesi, ona dinamizm kazandırılmasıdır.

Biz Azerbaycan'da bu işe sürekli olarak büyük önem vermeye çalışıyoruz. Bu yaklaşım ise ilk planda, Anayasa'nın bir taraftan siyasi istikrarın teminatçısı olarak kabul edilmesi, diğer taraftan ise, cemiyetin somut hedeflerine yönelmiş inkişaf istikametlerini tespit ediyor olması gibi bir zaruretten ileri gelmektedir.

Bu manada istikrarın önemli bir teminatçısı olarak Anayasanın rolünün korunmasının yanı sıra, Anayasa metninde sıklıkla değişiklik yapmaksızın demokratik gelişime dinamik tesiri temin edilmelidir.

Böyle bir tesirin vasıtaları olarak ise kanun sisteminin, mahkeme tecrübesinin mütemadiyen olgunlaştırılması, bu cümleden olmak üzere Anayasal normların resmi ağızlarca yorumlanması ön plana çıkmaktadır.

Özet olarak kaydetmek isterim ki, arzu edilen demokratik toplumun temelini insan haklarının tanınması ve bunların verimli düzeyde teminat altına alınma mekanizmalarının mevcut olması teşkil eder.

Toplumun inkişafı, toplumun maddi ve manevi açıdan çiçeklenmesi, vatandaşlar arası barış, devletin insan hak ve özgürlüklerinin temin edilmesini başlıca vazifesi ve öncelikle hedefi olarak kabul etmesi halinde mümkündür.

Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından kabul edilen bininci yıl Beyannamesinde bütün devletlerin hukukun üstünlüğüne sadıqlığının, insanların güvenliğinin ve yüksek refahının sağlanmasına imkan veren en önemli mekanizma olarak tespit edilmesi hiç de tesadüfi değildir.

Bilhassa buna göre işleyen Anayasa denetim mekanizmasının varlığı, kaydedilen ideallerin hayata geçmesinin, ayrıca her bir devlet için hukuki istikrar ve gelişimin sağlanmasının, bunların yanı sıra toplumun karşılaştığı önemli problemlerin anayasal sahada, hukuki çerçevede çözümlenmesinin teminatı olarak kabul edilmektedir.

Hepimizce malumdur ki, ülkelerimiz arasında kadim tarihi köklere sahip bulunan kardeşlik ve dostluk ilişkileri, günümüzün yeni dünya

düzeninde devletlerimiz ve halklarımızın menfaatleri ve refahı adına günbegün artarak gelişmektedir.

Eminim ki, ülkelerimizin Anayasa Mahkemelerinin sağlam işbirliği de gün geçtikçe daha da derinleşecek ve devletlerimiz arasındaki münasebetlere layık büyük katkı sağlayacaktır.

Son olarak Türkiye Anayasa Mahkemesinin hakimlerini, bu kardeş ülkenin her bir vatandaşını bu büyük bayram, yani Anayasa Mahkemesinin 45. yıldönümü münasebeti ile tebrik eder, meslektaşlarıma adaletin yüceltilmesi adına yürüttükleri mesuliyetli ve şerefli işlerinde başarılar temenni ederim.